

Vybrané výsledky výzkumných a osvětových aktivit VÚBP určené ke vzdělávání školní mládeže v BOZP

 30.12.2020

SOME RESULTS OF RESEARCH AND AWARENESS ACTIVITIES OF OSRI FOR EDUCATION OF SCHOOL YOUTH IN OSH

Irena Kuhnová¹

¹Výzkumný ústav bezpečnosti práce, v. v. i. kuhnova@vubp-praha.cz

BOZP

bezpečnost práce

ochrana zdraví

vzdělávání

mládež

střední školy

výzkum

VÚBP

Abstrakt

V Evropské unii a tudíž i v České republice je čím dál častěji a ve větším rozsahu věnována pozornost začlenění tématu bezpečnosti a ochrany zdraví při práci do vzdělávání a odborné přípravy na různých stupních vzdělávání, a současně i obsahu a kvalitě tohoto působení na děti a mládež. Do hledáčku světoznámých i méně známých subjektů působících v oblasti BOZP se tak dostávají vzdělávací systémy jednotlivých evropských zemí, obsah existujícího vzdělávání v předmětné oblasti, pedagogičtí pracovníci, kteří vzdělávání zajišťují nebo se na něj připravují, žáci a studenti, lektori, instruktoři a další odborníci. Ve výsledku je pak celková evropská politika BOZP zacílená na všeobecné a odborné vzdělávání v této oblasti. Tento příspěvek představuje některé hlavní výsledky Výzkumného ústavu bezpečnosti práce, v. v. i., zaměřené na vzdělávání školní mládeže v BOZP a na motivaci k bezpečnému chování.

Klíčová slova: BOZP, bezpečnost práce, ochrana zdraví, vzdělávání, mládež, střední školy, výzkum, VÚBP

Abstract

In the European Union and therefore also in the Czech Republic, more and more attention is paid to the integration of occupational safety and health into education and training at various levels of education, as well as to the content and quality of this impact on children and young people. There are educational systems of individual European countries in focus of world famous and not so well known subjects operating in OSH, and also the content of existing safety and health education, teachers who provide or prepare for education, pupils and students, lecturers, instructors and other professionals. As a result, the overall European health and safety policy is focused on education and training in this area. This paper presents some of the main results of the Occupational Safety Research Institute focused on the

education of school youth in occupational safety and health and on the motivation for safe behaviour.

Key words: OSH, occupational safety, health protection, education, youth, secondary schools, research, Occupational Safety Research Institute

Úvod

Posledních více než patnáct let vyvíjí Výzkumný ústav bezpečnosti práce, v. v. i. (VÚBP), řadu aktivit, které zvyšují informovanost mladých lidí o bezpečnosti a ochraně zdraví při práci (BOZP), pomáhají vytvářet obsah vzdělávání a implementovat jej do výuky, a v dlouhodobém horizontu přispívají ke snižování počtu pracovních úrazů a nemocí mezi mladými pracovníky, a na druhé straně ke zvyšování úrovně BOZP a kultury prevence na pracovištích působících na území České republiky. V rámci dosavadní výzkumné a osvětové činnosti vyvinul VÚBP řadu nástrojů a pomůcek, které jsou určeny žákům, učitelům, rodičům a všem dalším, kteří vzdělávají v BOZP nebo vzdělávání tohoto druhu potřebují.

Takhle to začalo

Se systematickým výzkumem a současně i s osvětovými aktivitami vůči nejmladší generaci začal VÚBP během řešení projektu „Mediální a osvětové nástroje kultivace lidských zdrojů“ (v rámci výzkumného záměru na období 2004-2010 „Zdroj zvyšování kvality života, práce a podnikatelské kultury“). Projekt se zabýval:

- ❖ zjišťováním a ověřováním vývoje struktury mediálních a osvětových nástrojů v návaznosti na probíhající změny sociálního prostředí, společenských podmínek, demografických struktur,
- ❖ zkoumáním vlivu těchto nástrojů na tvorbu názorů a postojů cílových skupin, zejména v oblasti vnímání rizik,
- ❖ hledáním optimálního modelu integrované (marketingové) komunikace,
- ❖ způsobem vytváření aktivních postojů skupin a jednotlivců k eliminaci rizik,
- ❖ postupy při vytváření potřebného společenského prostředí k pojetí BOZP jako důležité ekonomické kategorie,
- ❖ způsobem formování myšlení veřejnosti v přístupu k BOZP jako k hodnotě zvyšující kvalitu života jednotlivce i celé společnosti.

Jeho výsledkem byla **webová stránka BEZPEČNOST A OCHRANA ZDRAVÍ VE ŠKOLÁCH**.

BEZPEČNOST A OCHRANA ZDRAVÍ VE ŠKOLÁCH

Pomoc při zajišťování výchovy k bezpečnému a zdraví neohrožujícímu chování
a k ochraně zdraví dětí, žáků a studentů

Upozorňujeme

O naší stránce

Kontakt

UČITELÉ

RODIČE

DĚTI / ŽÁCI / STUDENTI

mateřské školy

základní školy a nižší stupeň
víceletých gymnázií

střední školy a vyšší stupeň
víceletých gymnázií

vyšší odborné školy

vysoké školy

mateřské školy

základní školy a nižší stupeň
víceletých gymnázií

střední školy a vyšší stupeň
víceletých gymnázií

vyšší odborné školy

vysoké školy

mateřské školy

základní školy a nižší stupeň
víceletých gymnázií

střední školy a vyšší stupeň
víceletých gymnázií

vyšší odborné školy

vysoké školy

Vedle pomoci při zajišťování výchovy k bezpečnému a zdraví neohrožujícímu chování a k ochraně zdraví dětí, žáků a studentů při vzdělávání je směrem k učitelům, žákům a jejich rodičům komunikováno **téma protiúrazové prevence, a ve vztahu k budoucí pracovní síle také téma BOZP při přípravě na povolání a před nástupem do prvního či dalšího zaměstnání** nebo na brigádu a také během trvání jakéhokoliv pracovněprávního vztahu. Společně s informacemi a radami pro rozvoj osobnosti, a s možností seznamovat se se zásadami správného chování mohou teenageri i dospělí studenti díky stránce získat potřebné povědomí o BOZP a přehled o tom, co v běžném i pracovním životě představuje riziko ohrožení zdraví, jak se riziku vyhnout a jak předcházet poraněním, úrazům nebo jiným zdravotním poškozením. **Webová stránka BEZPEČNOST A OCHRANA ZDRAVÍ VE ŠKOLÁCH je od roku svého vzniku (2010) průběžně aktualizována a je dostupná z <http://skoly.vubp.cz/>.**

Mezinárodní stopa

Se zkušenostmi z tohoto, ale i z dalších projektů (např. HS124/04 "Systém výchovy a vzdělávání v oblasti BOZP" řešený v letech 2004 až 2005 nebo TB03MPSV009 "Model systému celoživotního vzdělávání v BOZP" řešený v letech 2014 až 2016) vstupoval VÚBP v roce 2015 do mezinárodního projektu „Mind Safety – Safety Matters!“ podpořeného vzdělávacím programem Evropské unie ERASMUS+. Úkolem projektového partnerství sedmi různých evropských zemí bylo vytvořit vzdělávací materiály pro učitele i studenty zaměřené na odbornou přípravu a vzdělávání v oblasti bezpečnosti a ochrany zdraví při práci. Vedle snahy přispět k rozšíření penza znalosti a dovednosti obou jmenovaných cílových skupin bylo cílem projektu poskytnout správné nástroje k řešení otázek BOZ žáků během vzdělávání a otázek z okruhu BOZP při přípravě středoškoláků na povolání, a zlepšit kvalitu výuky a procesu učení a potenciálně zvýšit znalosti mladých lidí o ochraně jejich zdraví a kvality života. Z řešení projektu vzešlo více výsledků (průvodce pro

výuku BOZP pro pedagogy a školitele a praktická vzdělávací příručka pro učitele vyvinutá jako pedagogický webový zdroj), z nichž pro vzdělávání školní mládeže v BOZP je klíčovou **interaktivní příručka „BOZP! Skvělá myšlenka“**.

Tento online dostupný vzdělávací nástroj je určen žákům středního stupně vzdělávání a současně jejich učitelům. Příručka je vhodná k **seznamování žáků s problematikou BOZP a k utváření a rozvoji jejich klíčových kompetencí k odpovědnosti za zdraví, odpovědnosti za ochranu zdraví a za kvalitu pracovního a osobního života, a zejména k utváření a rozvoji odborných kompetencí budoucí pracovní síly k BOZP.**

Česká verze příručky je dostupná z https://osh.act.gov.pt/?page_id=319&lang=cs. Tato interaktivní učebnice BOZP zahrnuje i další jazykové mutace a její obsah i webové řešení je uzpůsobeno i slabozrakým nebo jinak zrakově znevýhodněným uživatelům.

Podpora rozvoje odborných kompetencí budoucí pracovní síly k BOZP

Zásadní posun z hlediska potenciálního (a doufejme, že i reálného) využití představují výsledky dosažené při řešení projektu TIRSMPSV701 „Inovativní řešení skupiny potřeb v oblasti optimalizace předpisů, postupů a opatření BOZP včetně diseminačních opatření“ a jmenovitě dílčího projektu TIMPSV0007 „Podpora rozvoje odborných kompetencí budoucí pracovní síly k bezpečnosti a ochraně zdraví při práci“. Hlavním cílem výzkumné potřeby byla podpora zajištění vzdělávání žáků středních odborných škol a učilišť v bezpečnosti a ochraně zdraví při práci. Projekt, ukončený v r. 2020, reagoval na skutečnost, že BOZP není na středních odborných školách a učilištích samostatným vyučovacím předmětem, přičemž jako téma je začleněno do průřezové oblasti Člověk a svět práce a zčásti i do vzdělávací oblasti Člověk a zdraví, a za současné praxe nejsou ani organizace, ani způsob výuky mládeže připravující se na vstup do prvního zaměstnání adekvátní, a tedy plnohodnotnou součástí odborné přípravy budoucí pracovní síly. Rozhodně ne takovou, jež by měla významný a současně pozitivní vliv na znalosti budoucích absolventů o BOZP, a především na

schopnosti a dovednosti z okruhu prevence rizik, ochrany zdraví a bezpečného chování při práci, a (později) v prostředí pracovišť na omezování počtu úrazů souvisejících s prací a zvyšování bezpečnosti práce mladistvých a mladých pracovníků, především ve věku do 24 let. Pracovníci v této věkové kategorii jsou podle aktuálních poznatků zvláště ohroženi na zdraví a na životě, protože jsou fyzicky i psychicky nevypělí, nemají tolik zkušeností, ale především nevěnují dostatečnou pozornost rizikům, kterým musí (budou muset) při práci čelit.

Řešitelský tým VÚBP posílený odborníky z Ústavu státu a práva AV ČR, v. v. i., dosáhl dvou výsledků. Prvním je souhrnná výzkumná zpráva k problematice rozvoje odborných kompetencí budoucí pracovní síly v oblasti BOZP (výsledek typu Vsouhrn), druhým jsou **návrhy doplnění rámcových vzdělávacích programů v problematice rozvoje odborných kompetencí budoucí pracovní síly v oblasti BOZP** (výsledek typu O). Oba výsledky jsou jako celek neveřejné (a budou sloužit Ministerstvu práce a sociálních věcí, pro které byly za podpory Technologické agentury ČR v programu BETA2 vytvořeny, k dalšímu využití v rámci jeho resortu nebo v rámci spolupráce s Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy). **Výjimku představuje část souhrnné výzkumné zprávy věnovaná digitálním učebním materiálům (DUM) k podpoře rozvoje budoucí pracovní síly k BOZP. Tyto výukové materiály** jsou určeny k praktickému využití školami/učiteli při realizaci požadavků RVP na vzdělávání žáků středních škol ve vzdělávací oblasti (gymnázia) či průřezovém tématu (střední odborné vzdělávání) ČLOVĚK A SVĚT PRÁCE. Přínosem jsou z pohledu středního školství jak pro žáky, tak pro učitele. Posledně jmenovaným vedle metodické podpory poskytují odborné znalosti o tématu BOZP a o celé této oblasti, kterých se učitelům kriticky nedostává. Z těchto důvodů byly DUM ze souhrnné zprávy vyňaty a zveřejněny. K dispozici jsou tak od školního roku 2020/2021 podklady pro vzdělávání žáků středních škol **k těmto tématům:**

- **Co bych měl vědět o BOZP a proč?**
- **Základní právní předpisy BOZP**
- **Práva a povinnosti zaměstnanců**
- **Mladiství zaměstnanci a ženy vs. BOZP (BOZP žen a mladistvých zaměstnanců)**
- **Dívej se, vyhodnocuj situaci, komunikuj**
- **Mám problém, zastane se mě někdo?**
- **Úloha vedoucích zaměstnanců z hlediska BOZP.**

Každé téma je tvořeno více částmi, z nichž stěžejní je výkladová část, na niž navazuje část určená k upevnování nebo procvičování znalostí v podobě pracovních listů. Každý z tematických balíčků je vždy doplněn správným řešením.

Dostupnost jmenovaných digitálních učebních materiálů je zajištěna prostřednictvím dříve uváděného webu BEZPEČNOST A OCHRANA ZDRAVÍ VE ŠKOLÁCH <http://skoly.vubp.cz>.

Téma	Výklad, prezentace tématu	Pracovní listy		Určení (cílová skupina)
		zadání	řešení	
Co bych měl vědět o BOZP a proč		 		vyšší sekundární odborné vzdělávání: střední odborné školy a učiliště, konzervatoře & vyšší sekundární všeobecné vzdělávání: vyšší stupeň víceletých gymnázií; čtyřletá gymnázia
Práva a povinnosti zaměstnanců		 		
Zaměstnávání žen a mladistvých a ochrana jejich zdraví při práci		 		
Právní předpisy BOZP		 		
Dívej se, vyhodnocuj a komunikuj		 		
Mám problém, zastane se mě někdo?		 		
Úloha vedoucích zaměstnanců z hlediska BOZP		 		

Také osvětová činnost VÚBP cílí na budoucí pracovní sílu

Na vzdělávání školní mládeže v BOZP se VÚBP orientuje také mimo sféru výzkumu a vývoje. Kromě vzdělávání a výchovy dětí a mladých lidí v oblasti prevence rizik, prevence úrazů, ochrany zdraví a osobní bezpečnosti, vč. bezpečnosti a ochrany zdraví při činnostech souvisejících s prací (viz též výše) se věnuje i osvětové činnosti. Zasazuje se přitom především o zvýšení informovanosti a připravenosti mládeže, která bude poprvé vstupovat na trh práce, s cílem vytvořit základní předpoklady ke snížení pracovní úrazovosti této cílové skupiny a zároveň školní úrazovosti vázané na přípravu žáků středních škol na povolání (ve statistikách České školní inspekce činnost s označením „praktické vyučování a praktická příprava“).

Aktuálně Výzkumný ústav bezpečnosti práce spolupracuje s Českomoravskou konfederací odborových svazů, Českou školní inspekcí a Ministerstvem práce a sociálních věcí na **osvětové kampani BEZPEČNĚ DO PRVNÍHO ZAMĚSTNÁNÍ**. Namířením osvěty a propagace BOZP na cílovou skupinu mládeže usiluje o vyvolání bezprostředního (a v lepším případě i zvýšeného) zájmu a okamžité či pozvolné reakce na komunikovaná témata z oblasti BOZP.

Kampaň, na níž převzalo záštitu Ministerstvem práce a sociálních věcí, je určená žákům studijních a/nebo učňovských oborů středního odborného vzdělávání. Obecně se dotkne otázek bezpečnosti a ochrany zdraví při práci, prevence pracovních rizik a praktického uplatňování kultury bezpečnosti při práci, a to v různých skupinách oborů, které český vzdělávací systém realizuje na sekundárním stupni odborného vzdělávání. Ve školním roce 2020/2021 se kampaň zaměřuje na skupinu stavebních oborů. V centru pozornosti pilotního ročníku jsou učňovské obory zedník, zednické práce, stavební práce, montér suchých staveb. V dalších ročnících se počítá s rozšířením záběru na další obory středního stupně odborného vzdělávání.

Nejúčinnější prevencí z pohledu BOZP je:

- informovat, propagovat a naučit mládež zacházet s rizikem,

- naučit ji správným návykům při každodenních běžných činnostech, a také při činnostech pracovních, vč. práce jako závislé činnosti, na kterou se mladí lidé během školní docházky připravují,
- pomáhat jí uvědomovat si hodnotu svého zdraví,
- naučit ji bezpečně se chovat a se své zdraví chránit a upevňovat.

V osvětové kampani **BEZPEČNĚ DO PRVNÍHO ZAMĚSTNÁNÍ** bude mít preventivní působení na mládež podobu **seminářů organizovaných v přihlášených školách a na ně navazující soutěže**. Podporu kampaně bude představovat **webová stránka**. Stránka dostupná z internetové adresy <https://prvni-zamestnani.vubp.cz/> poskytne zájemcům řadu užitečných rad a informací, a bude mj. sloužit k prohloubení nebo doplnění znalostí získaných žáky na seminářích. Svou úlohu bude plnit jak během jednotlivých ročníků kampaně, tak i po jejich ukončení. Bude tak představovat **další nástroj k výchově školní mládeže ke zdraví a bezpečnému chování a ke vzdělávání v tématu BOZP**.

Závěr

Ve světě práce jsou a mladí zaměstnanci nejohroženější skupinou pracovníků. Je u nich minimálně o 50 % vyšší pravděpodobnost zranění při práci než u jejich starších kolegů. Zvláště tragické jsou události, kdy je poškozen nebo vyhasne mladý život. Obecně je výskyt pracovních úrazů a nemocí z povolání projevem nízké kultury bezpečnosti, nedostatečné prevence a také důsledkem rizikového chování a jednání samotných osob, jejich neznalosti, nedodržování základních pravidel bezpečnosti, vč. BOZP. Změnu k lepšímu je možné nastartovat za pomoci vzdělávání, výchovy, aktivní preventivní činnosti, osvěty a propagace. Ohýbejme stromek, dokud je mladý. Má právo na dlouhý, plnohodnotný a kvalitní život. Dopřejme mu jej. Cesta k němu vede přes získání a udržení pozornosti, seznamování s riziky práce a pracovního prostředí a schopnost jim čelit, utváření správných postojů, přístupů a návyků a celkově učení mladých lidí odpovědnosti za bezpečnost a zdraví své i jiných osob.

Použité zdroje

- *Bezpečnost a ochrana zdraví při práci* [online] [cit. 2020-08-23]. Dostupný z: <http://skoly.vubp.cz/>.
- *Bezpečně do prvního zaměstnání* [online]. Výzkumný ústav bezpečnosti práce, c2020 [cit. 2020-09-01]. Dostupný z: <https://prvni-zamestnani.vubp.cz/>.
- *Evropská agentura pro bezpečnost a ochranu zdraví při práci* [online]. EU-OSHA c2020 [cit. 2020-08-26]. Dostupné z: <https://osha.europa.eu/cs>.
- *Mladí lidé a bezpečnost a ochrana zdraví při práci* [online]. EU-OSHA c2020 [cit. 2020-08-26]. Dostupné z: <https://osha.europa.eu/cs/themes/young-workers>.
- *OSH! What a bright idea* [online] [cit. 2020-08-26]. Dostupný z: https://osh.act.gov.pt/?page_id=319&lang=cs.
- *Podpora rozvoje odborných kompetencí budoucí pracovní síly k bezpečnosti a ochraně zdraví při práci: zpráva Vsouhrn*. Praha: Výzkumný ústav bezpečnosti práce, 2020. 234 s.
- VALA, Jiří. První rok v práci může být fatální. *Bezpečnost a hygiena práce*. 2019, roč. 69, č. 2, s. 19-26. ISSN 0006-0453.

Vzorová citace

KUHNOVÁ, Irena. Vybrané výsledky výzkumných a osvětových aktivit VÚBP určené ke vzdělávání školní mládeže v BOZP. *Časopis výzkumu a aplikací v profesionální bezpečnosti* [online]. 2020, roč. 13, č. 4. Dostupný z: <https://www.bozpinfo.cz/josra/vybrane-vysledky-vyzkumnych-osvetovych-aktivit-vubp-urcene-ke-vzdelavani-skolni-mladeze-v-bozp>. ISSN 1803-3687.

Autor článku:

[PhDr. Irena Kuhnová](#)